

Hangversenyen voltam, a IX. szimfóniát, az öröm himnuszát hallgattam. Hazafelé menet azon gondolkoztam, hogy a hétköznapi keresztény embernek lelke vajon telítődhet-e igazi örömmel? Amíg fiatalabb, tán könnyebben teszi, de kissé előrehaladottabb korban már inkább „siralomvölgyet” lát maga körül. Tudom, hogy az evangéliumot „örömhírnék” mondjuk, de hát minek örüljön a magamfajta elfáradó, öregedő ember?

Valóban, nem egyszer hallhatjuk, hogy az öröm csak a fiatalság privilégiuma, az ifjú évek velejárója. Az idősebb embertől mindjobban eltávolodnak az örömek órái. Kétségtelenül helyes a megállapítás, hogy minden valódi öröm valamiképpen az életből fakadó érzésnek következménye, az életerő megnyilvánulása. Az erőtlől duzzadó évek pedig általában az ifjúkor éveit. Azt is tudnunk kell azonban, hogy a valódi életöröm nem egyéb, mint a „goût de vivre”, az élet érzéklése, megízlelése nyomán fakadó lelki magatartás. E megfontolás alapján a fiatalsággal járó öröm ugyan valódi, de még — hogy úgy mondjuk — éretlen öröm, mely idővel „éretté”, lehiggadtabbá, nyugalmat árasztóbbá fejlődhet.

Az öreg, fáradt és száraz Kant figyelmeztet rá, hogy a gyermekeket rá kellene nevelni az önfelédtségre, hogy öregkorukban barátságos, vidám vonások tükröződjének arcukon. Ha a természetes okosság ezt diktálja, mennyivel inkább kell így gondolkodnia a keresztény léleknek, aki egész életében igyekszik el nem múló örömöket meríteni az „élet teljességéből”. Igaz, ez az örömforrás testi érzékeinkkel csak ritkán fedezhető fel, a léleknek Istent „ízlelő” bizonyossága azonban meggyőződhet róla. Amint a tenger partján álló ember a végtelennek tűnő víznek csak innen-só partját érzékelheti, csak a közelében morajló hullámokat hallhatja, mégis tudja, hogy van egy „túlsó part” is, s hogy az érzékekkel nem tapasztalható túlsó part: valóság, éppúgy a lélek számára a szemmel nem látott, füllel nem hallott „odaát” már itt a földön is biztató öröm forrásává válik. Maga Isten jön elénk ezzel az örömmel, hogy a földi vándorlás során ne szárnyaszegetten, hanem „öröm-ódát” énekelve járjunk.

Sajnos, többen vannak a keresztény lelkek között is, kik bizalmatlanok az

„odaát valókkal” szemben. „Siralomvölgyben” élünk, mondogatják ezek, a szenvedések útvesztői között bolyongunk. Mások úgy adnak bizalmatlanságuknak kifejezést, hogy csak a merőben evilági, nem egyszer erkölcsileg kifogásolható örömöknek „vigasztát” keresik lelkük bizonytalanságában. Az ezeken az utakon járók vagy a földi gondok s bajok közül nem képesek felemelkedni az öröm világába, vagy pedig a merőben evilági örömök felejtetik el velük a szenvedés nyomán is fakadó természetfölötti öröm értékét. Egyik magatartás sem az evangélium világa, amelyben öröm és szenvedés, természetes és természetfölötti harmonikusan egészítik ki egymást. Mert igaz ugyan, hogy gyakran figyelmeztet hitünk a halálra, de utolsó szava mégis csak a feltámadás. Beszél ugyan a bűnről, de sohasem felejtí szem elől a megváltást. Örök kárhózatról is szól, de nem felejtkezik el Isten irgalmasságáról sem. Ezekben az ágazatokban hinni pedig annyit tesz, mint derűsen és kiegyensúlyozottan élni.

Épp ezért, ha a keresztény léleknek azt kellene tapasztalnia, hogy lelki életében az örömmel nincs elég tér biztosítva, arra a következtetésre kell jutnia, hogy lelki élete téves vágányokon halad. S ennek a helytelen irányvételű útnak kerülése a léleknek nemcsak önmagával, de a közösséggel szemben is súlyos kötelessége. Nietzsche ugyan egyenesen azt állítja, hogy a keresztény vonás gyűlölni az örömet, de ez annyira nem igaz, hogy az örömtelen ember mindannyiszor kiközösíti magát a keresztény közösségből is. Az örömetől ízelni nem képes emberek tehetetelév válnak a családnak, munkatársaiknak, környezetüknek. Néha oly helytelen útra tévednek, hogy örömeiket abban lelik, ha másoknak kedvét szeghetik, ha ünneprontókká válhatnak s megjegyzéseikkel mások örömét elrabolhatják.

Ez a magatartás már nemcsak a bűn felé vezet, hanem a bűnnek az útja, amely nem egyszer odáig fajulhat, hogy szemforgató farizeus módon még az evangéliumot is helytelenül idézi, csak hogy mások örömét csirájában elfojthassa. Mondogatván: „Jaj nektek, kik nevettek”. Mennyivel másképp gondolkodott és élt *Mórusz Szent Tamás*, akiről veje feljegyezte, hogy tizenhat év alatt, míg vele egy fedél alatt lakott, sohasem látta, hogy legyőzte volna őt a rossz kedv: mindig derűs volt és vidám. Meg kell tehát fogadnunk *Péguy* tanácsát: „Tanuljunk meg örülni, akkor elfelejtünk majd másoknak fájdalmat okozni.”

Természetesen — s erről is szólnunk kell — Isten nagy ajándéka, az élet értékeit ízelő, a természetfölöttiben gyökerező öröm sem ment mindig az ember lelkében bizonyos veszélytől. Túlságosan is hozzászokhat a lélek ehhez az ajándékhoz, s ha ideig-óráig nélkülözni kénytelen, elkedvetlenedik, zúgolódóvá válik. *Szalézi Szent Ferenc* figyelmeztet rá, hogy az Istentől származó örömet nem egy lélek olykor felcseréli az „öröm istennőjével”. Ez az út pedig már nem Istennek, hanem önmagunknak s olykor hamis bálványoknak kereséséhez vezet. Lelki „gourmand”-okká, inyenckévé válni pedig még inkább elhibázott törekvés, mint az ízelés örömét habzsoló torkosság.

Az örömről szólva azt a téves, agályoskodó magatartást sem hagyhatjuk figyelmen kívül, amely néhány örömteli perc vagy óra után bizonytalankodik, vajon nem volt-e vétkes lelke számára az elfogadott öröm. Bizony, az ilyenek nem elég bátrak ahhoz, hogy Istenben felszabadultan örvendezzenek. Elfelejtkeznek róla, hogy végtére is a keresztény ember hivatása az örök és teljes boldogság, már pedig minden, a földön nyerhető nemes öröm, bármily fogyatékosan is, de ebből a maradéktalan boldogságból enged valamit megízlelni. „Senki sem képes hosszú időn át a szomorúságban maradni” — figyelmeztet *Aquinói Szent Tamás*. Ha tehát soha nem akarnók megízlelni Isten szeretetének és szolgálatának, továbbá számos egyéb értékes örömnél ajándékát, a búskomorság verne láncba s vinne bűnbe minket.

Kétségtelen, mindazon öröm, amelyre az elmondottakban céloztunk, inkább lelki-szellemi, mint érzéki természetű. Ez a körülmény azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy az érzelmeinkkel összefüggő, a szó szoros értelmében „emberinek” nevezhető örömöket ne értékeljük, ne keressük. A „földi vándor” bizony nagyon is igényt tart a „földi öröme” is. Joggal és méltán örülhet ezért a természet szépségének, a zene harmóniájának, a nemes művészetnek, az ember-szívek jóságának, a jövedvű embereknek. Bizonyos, hogy Istennek jobban tetszik, ha az ilyen örömek segítségével kissé vidámabbak leszünk, mintsem hogy kedvetlen búskomorságban eicsonevészesedjék lelkünk, fanyarul tekintsen önmagára s keményen, szárazan kezeljen másokat. Isten egyáltalán nem kárhoztatja, ha Dávid vidám hárfája segíti elűzni Saul búskomorságát, s meghagyta a bornak, hogy „vidámitsa meg az ember szívét” (*Zsolt.* 103, 15). S méltán feltehető, hogy a bor a Zsoltáros ajkán csak mint rész az egész helyett szerepel, képvisel tehát minden oly érzelmeinkkel kapcsolatos örömet is, amely Isten szándéka szerint az ő dicsőségét s az ember javát szolgálja. Ezért írja *Nagy Szent Leó* pápa is, hogy a lelki ismeret is „ízleli” az emberi helyes cselekedeteknek gyümölcsét, csakúgy, amint keserű ízt hagy maga után minden bűnös kisiklás.

Ha pedig valaki előrehaladottabb korban már nehezebben hangolódik is az épp megélt jelen nyújtotta ajándékok nyomán öröme, akkor sem kell, hogy szíve üres maradjon, csak idézze emlékezetébe *Silvio Pellico* szavait, aki Velence ölmkamráiban is tudott örvendezni, midőn ifjabb éveinek jótetteit idézte fel lelkében, ezek egykor megszerpítették napjait, a nehéz órákban pedig a legtisztább öröm forrásává váltak.

Életkedvet serkentő igényünk, hogy legalább is olykor-olykor eltöltse lelkünket az Istent „érezklő”, a jócselekedeteink s a környező világgal való kapcsolatunk nyomán fakadó öröm. Lelkünk nemcsak táplálkozik, erősödik az öröm óráiban, hanem egyszersmind megpihen s felvértezi magát a nehezebb órákra.

Szennay András